

บทที่ 2

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ในบทนี้จะกล่าวถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วยลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการอธิบายและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานบันเทิงในเขตเมืองเชียงใหม่

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

ในการศึกษานี้พื้นที่ศึกษาคือ บริเวณเมืองเชียงใหม่ภายในขอบเขตถนนวงแหวนเมืองเชียงใหม่รอบที่ สอง ครอบคลุมพื้นที่ระหว่าง 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสันทราย และอำเภอสาร์ภิก โดยจะแบ่งเป็น 2 เขต คือ เขตเมืองชั้นใน ได้แก่ เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และเขตเมืองชั้นนอก ได้แก่ เขตที่ไม่ใช่เทศบาลนครเชียงใหม่ขนาดพื้นที่ศึกษาทั้งหมด 91 ตารางกิโลเมตร เป็นเขตเมืองชั้นใน 40 ตารางกิโลเมตร และเขตเมืองชั้นนอก 51 ตารางกิโลเมตร

เขตเมืองชั้นในหรือเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ประกอบด้วย

1. แขวงกาวีละ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตำบลวัดเกต ตำบลท่าศาลา ตำบลหนองหอยบางส่วน ตำบลหนองป่าครั่งบางส่วน และตำบลฟ้าฮ่ามบางส่วน
2. แขวงศรีวิชัย ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตำบลสุเทพบางส่วน ตำบลช้างเผือกบางส่วน ตำบลศรีภูมิบางส่วน และตำบลพระสิงห์บางส่วน
3. แขวงนครพิงค์ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตำบลป่าตัน ตำบลช้างม่วย ตำบลศรีภูมิบางส่วน และตำบลช้างเผือกบางส่วน
4. แขวงเม็งราย ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตำบลหายยา ตำบลช้างคลาน ตำบลป่าแดดบางส่วน และตำบลพระสิงห์บางส่วน

เขตเมืองเชียงใหม่ชั้นนอกประกอบด้วย

1. บางส่วนของตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ คือ ตำบลช้างเผือก ตำบลสุเทพ ตำบลป่าแดด ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลท่าศาลา ตำบลแม่เหียะ และตำบลสันผีเสื้อ
2. บางส่วนของตำบลในเขตอำเภอสันทราย คือ ตำบลสันทรายน้อย และตำบลสันพระเนตร
3. บางส่วนของตำบลในเขตอำเภอสาร์ภิก คือ ตำบลหนองผึ้ง ตำบลไชยสถาน และตำบลท่าวังตาล

พื้นที่ศึกษามีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ด้านเหนือ ติดต่อกับ เขตอำเภอแม่ริม

ด้านใต้ ติดต่อกับ เขตอำเภอสารภี

ด้านตะวันออก ติดต่อกับ เขตอำเภอสันกำแพง และอำเภอสันทราย

ด้านตะวันตก ติดต่อกับ เขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

2.2 ลักษณะทางกายภาพ

2.2.1 ลักษณะภูมิประเทศ

โดยทั่วไปลักษณะภูมิประเทศของเมืองเชียงใหม่เป็นที่ราบเชิงเขาลักษณะลาดเอียงจากทางตะวันตกไปตะวันออก และจากเหนือไปใต้ ระบายความลาดเทน้อยกว่า 2 % อยู่เหนือกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 310 เมตร ตั้งอยู่ในที่ราบแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน ด้านทิศตะวันออกของเชิงดอยสุเทพ มีแม่น้ำปิงไหลผ่านกลางเมืองในแนวเหนือ-ใต้ ทำให้สามารถระบายน้ำได้อย่างรวดเร็วไปสู่ที่ราบด้านทิศใต้

ลักษณะดินเกิดจากการทับถมของดินตะกอนที่มีความอุดมสมบูรณ์จากทั้งแม่น้ำปิง และลำห้วยจากดอยสุเทพ โดยพื้นที่ทางด้านตะวันตกอยู่ในเขตส่งน้ำของชลประทานแม่แตง ซึ่งฤดูฝนได้รับน้ำจากน้ำฝน และในหน้าแล้งใช้น้ำจากแม่น้ำปิง และชลประทาน สำหรับการเกษตรได้ตลอดทั้งปี

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ส่วนใหญ่่นั้นเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐาน การขยายตัวของเมือง และการพัฒนาเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนเมือง เนื่องจากมีการระบายน้ำดี ไม่ประสบปัญหา น้ำท่วมขังเว้นสองบริเวณคือ บริเวณสองฝั่งแม่น้ำปิงซึ่งเกิดปัญหาน้ำท่วมขังในฤดูฝน และบริเวณเชิงดอยสุเทพที่อาจเจอปัญหาน้ำป่าหลากจากภูเขา

2.2.2 ลักษณะภูมิอากาศ

เมืองเชียงใหม่มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ย 25.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 31.8 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุด 20.1 องศาเซลเซียส สามารถแบ่งได้เป็น 3 ฤดูกาลคือ

ฤดูหนาว ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดเอาความหนาวเย็นจากเมืองจีนลงมาปกคลุมประเทศไทย ซึ่งในเมืองเชียงใหม่ นั้น ไม่หนาวเย็นมาก

ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ได้รับอิทธิพลของลมตะวันออกเฉียงใต้ และลมฝ่ายใต้ ทำให้อากาศร้อนในเวลากลางวัน แต่เนื่องจากอยู่ในแอ่งเขา ทำให้มีอุณหภูมิลดลงในเวลากลางคืน

ฤดูฝน ตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ได้รับอิทธิพลของลมตะวันตกเฉียงใต้ พัดเอาความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรอินเดียเข้าสู่ประเทศไทย

2.3 ลักษณะประชากร

2.3.1 จำนวนประชากร

เนื่องจากพื้นที่ศึกษากำหนดขึ้นจากบริบทของเส้นคมนาคม ไม่ได้กำหนดจากขอบเขตการปกครอง จึงมีพื้นที่คาบเกี่ยว 21 ตำบล 3 อำเภอ จำนวนที่นำมาแสดงดังตารางเป็นจำนวนเป็นจำนวนประชากรทั้งหมดของแต่ละหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวม ไม่ได้เจาะจงเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ในบริเวณศึกษา ซึ่งไม่สามารถหาข้อมูลโดยเฉพาะได้ โดยจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษาเป็นเป็นข้อมูลในปี พ.ศ. 2533 , 2537 , 2542 , 2547 , 2552 และจำนวนประชากรรวมของเมืองเชียงใหม่ (ตาราง 2.1 - 2.6) ซึ่งจากข้อมูลทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของประชากรในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีการเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเมือง และเวลาที่ผ่านไป แต่ตัวเลขนี้ไม่สามารถวัดถึงจำนวนประชากรจริงได้ เพราะเป็นเพียงแค่จำนวนประชากรที่มีที่อยู่ในเมืองเชียงใหม่เท่านั้น ซึ่งยังมีจำนวนประชากรแฝงอีกมากที่อยู่ในเขตเมืองเชียงใหม่ส่วนมากจะเป็น นักศึกษา และคนที่เข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่

2.4 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ในเขตเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางธุรกิจของภาคเหนือ โดยเฉพาะธุรกิจการเกษตรเป็นแหล่งปล่อยสินค้าเพื่อผลผลิตทางการเกษตร การกระจายเทคโนโลยีทางการเกษตร เป็นแหล่งรับซื้อและศูนย์กลางการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร โดยเศรษฐกิจสาขาหลักในเขตเมืองเชียงใหม่แบ่งได้เป็น 6 ประเภท คือ การบริการและการท่องเที่ยว การค้า การเงินการธนาคาร การก่อสร้าง ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และอุตสาหกรรม การบริการและการท่องเที่ยว นับได้ว่ามีความสำคัญต่อภาวะเศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่ เพราะมีการขยายตัวในเกณฑ์สูงตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น ทำให้อัตราการเข้าพักแรมของโรงแรมเพิ่มมากขึ้น สำหรับกิจการบริการอื่น ๆ ได้แก่ โรงพยาบาลรัฐและเอกชน สถานีขนส่งและท่าอากาศยาน รวมถึงบริการด้านการศึกษาจากรัฐบาลและเอกชนมีความสำคัญรองลงมา จะเห็นได้ว่าการขยายตัวของภาคธุรกิจในเมืองเชียงใหม่มีส่วนทำให้ความต้องการแรงงานเพิ่มมากขึ้น ทั้งแรงงานที่มีฝีมือและไม่มีความรู้

ตาราง 2.1 จำนวนประชากร และจำนวนบ้านในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่เดือน มกราคม พ.ศ. 2533

อำเภอ/ตำบล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
ตำบลศรีภูมิ	9,928	10,054	19,982	4,618
ตำบลพระสิงห์	3,692	3,893	7,585	2,240
ตำบลหายยา	8,000	8,276	16,276	3,219
ตำบลช้างม่อย	5,590	6,839	12,429	2,731
ตำบลช้างคลาน	12,400	12,672	25,072	4,227
ตำบลวัดเกต	11,725	10,591	22,316	5,914
ตำบลช้างเผือก	9,215	9,157	18,372	4,728
ตำบลสุเทพ	5,714	5,770	11,484	4,801
ตำบลป่าแดด	810	791	1,601	502
ตำบลหนองหอย	3,703	3,278	6,981	1,518
ตำบลท่าศาลา	2,807	2,827	5,634	1,424
ตำบลหนองป่าครั่ง	1,136	939	2,075	530
ตำบลฟ้าฮ่าม	1,121	1,114	2,235	415
ตำบลป่าตัน	4,063	4,038	8,101	1,838
รวม	79,904	80,239	160,143	38,705

ที่มา: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครเชียงใหม่

ตาราง 2.2 จำนวนประชากร และจำนวนบ้านในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่เดือน มกราคม พ.ศ. 2537

อำเภอ/ตำบล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
ตำบลศรีภูมิ	9,524	9,787	19,311	10,976
ตำบลพระสิงห์	3,649	3,932	7,581	2,524
ตำบลหายยา	8,327	8,552	16,879	3,524
ตำบลช้างม่อย	4,842	6,196	11,038	2,875
ตำบลช้างคลาน	12,828	13,110	25,938	5,413
ตำบลวัดเกต	11,183	10,634	21,817	8,077
ตำบลช้างเผือก	9,296	9,434	18,730	6,557
ตำบลสุเทพ	5,963	5,924	11,617	6,525
ตำบลป่าแดด	972	964	1,936	696
ตำบลหนองหอย	3,776	3,419	7,195	11,699
ตำบลท่าศาลา	3,126	3,241	6,367	2,040
ตำบลหนองป่าครั่ง	1,147	964	2,111	1,169
ตำบลฟ้าฮ่าม	1,171	1,167	2,338	448
ตำบลป่าตัน	5,040	5,105	10,145	2,414
รวม	80,574	82,429	163,003	64,937

ที่มา: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครเชียงใหม่

ตาราง 2.3 จำนวนประชากร และจำนวนบ้านในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่เดือน มกราคม พ.ศ. 2542

อำเภอ/ตำบล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
ตำบลศรีภูมิ	11,266	12,169	23,435	6,850
ตำบลพระสิงห์	4,325	4,694	9,019	3,317
ตำบลหายยา	7,329	8,070	15,399	5,204
ตำบลช้างม้อมย	6,309	6,581	12,890	3,735
ตำบลช้างคลาน	11,186	12,016	23,202	7,059
ตำบลวัดเกต	12,880	12,640	25,520	10,259
ตำบลช้างเผือก	8,174	9,147	17,321	8,808
ตำบลสุเทพ	7,897	10,176	18,073	7,851
ตำบลป่าแดด	953	1,082	2,035	912
ตำบลหนองหอย	3,065	3,402	6,467	2,786
ตำบลท่าศาลา	3,037	3,344	6,381	3,054
ตำบลหนองป่าครั่ง	886	925	1,811	1,273
ตำบลฟ้าฮ่าม	606	619	1,225	505
ตำบลป่าตัน	3,923	4,387	8,310	3,948
รวม	81,836	89,252	171,088	65,564

ที่มา: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครเชียงใหม่

ตาราง 2.4 จำนวนประชากร และจำนวนบ้านในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่เดือน มกราคม พ.ศ. 2547

อำเภอ/ตำบล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
ตำบลศรีภูมิ	8,787	9,886	18,673	7,150
ตำบลพระสิงห์	4,285	4,601	8,886	3,606
ตำบลหายยา	7,207	7,998	15,205	5,502
ตำบลช้างม้อมย	5,323	5,877	11,200	3,925
ตำบลช้างคลาน	8,197	9,242	17,439	7,604
ตำบลวัดเกต	12,360	12,709	25,069	10,662
ตำบลช้างเผือก	7,295	8,325	15,620	9,365
ตำบลสุเทพ	8,601	11,576	20,177	8,103
ตำบลป่าแดด	937	1,094	2,031	874
ตำบลหนองหอย	2,839	3,308	6,147	2,886
ตำบลท่าศาลา	2,931	3,290	6,221	3,161
ตำบลหนองป่าครั่ง	842	898	1,740	1,302
ตำบลฟ้าฮ่าม	531	596	1,127	666
ตำบลป่าตัน	4,054	4,624	8,678	4,337
รวม	74,189	84,024	158,213	69,143

ที่มา: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครเชียงใหม่

ตาราง 2.5 จำนวนประชากร และจำนวนบ้านในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่เดือน มกราคม พ.ศ. 2552

อำเภอ/ตำบล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
ตำบลศรีภูมิ	7,638	8,507	16,145	7,478
ตำบลพระสิงห์	3,958	4,204	8,162	3,718
ตำบลหายยา	6,702	7,595	14,297	5,760
ตำบลช้างม่อย	4,209	4,624	8,833	4,158
ตำบลช้างคลาน	6,810	7,887	14,697	8,117
ตำบลวัดเกต	11,194	11,634	22,828	11,279
ตำบลช้างเผือก	6,920	7,967	14,887	9,733
ตำบลสุเทพ	6,570	9,398	15,968	8,270
ตำบลป่าแดด	926	1,051	1,977	911
ตำบลหนองหอย	2,867	3,431	6,298	4,590
ตำบลท่าศาลา	2,887	3,358	6,245	3,128
ตำบลหนองป่าครั่ง	833	900	1,733	1,243
ตำบลฟ้าฮ่าม	489	567	1,056	595
ตำบลป่าตัน	4,561	5,283	9,844	6,275
รวม	66,564	76,406	142,970	75,255

ที่มา: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครเชียงใหม่

ตาราง 2.6 จำนวนประชากรรวมของเมืองเชียงใหม่ (พื้นที่ศึกษา)

ปีพ.ศ.	จำนวนประชากร (คน)
2536	244,574
2537	246,892
2538	246,840
2539	252,222
2540	255,044
2541	255,765
2542	256,405
2543	257,261
2544	260,961
2545	247,672
2546	248,340
2547	242,726
2548	242,974
2549	243,065
2550	242,709
2551	241,825
2552	238,460

ที่มา: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครเชียงใหม่

2.5 ลักษณะทางสังคม

ประชากรเมืองเชียงใหม่มากกว่าครึ่ง เป็นประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน โดยอาชีพที่สำคัญที่สุดของประชากรในเขตเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ อาชีพด้านบริการและพาณิชยกรรม ซึ่งรวมกันแล้วมีประมาณร้อยละ 70 ของประชากรทั้งหมด ในการบริการทางสังคมด้านการศึกษา มีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงอุดมศึกษา ด้านสาธารณสุขเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางด้านสาธารณสุข โรงพยาบาลรัฐโดยเฉพาะโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ เป็นโรงพยาบาลที่มีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ด้านการแพทย์ครบครัน มีลักษณะเป็นโรงพยาบาลศูนย์กลางด้านการรักษาพยาบาลของประชาชนในภาคเหนือตอนบน นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลเอกชน ศูนย์บริการสาธารณสุข คลินิกและร้านขายยาอีกมากมาย ด้านแหล่งบริการสาธารณสุขอุปการและสาธารณสุขปกไคได้แก่ ด้านการสื่อสาร (การโทรศัพท์ การไปรษณีย์โทรเลข สถานีโทรทัศน์และเคเบิลทีวี สถานีวิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์) การไฟฟ้า การประปา หน่วยบรรเทาสาธารณภัย ฯลฯ ให้บริการประชาชนอีกด้วย

2.6 การคมนาคมขนส่ง

เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของการคมนาคมขนส่งในภาคเหนือตอนบน โดยมีเส้นทางหลักติดต่อภายในท้องถิ่นและภูมิภาคอื่น 3 ทาง คือ ทางถนน โดยมีทางหลวงสายสำคัญเชื่อมต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและในภาคอื่น ๆ ทางรถไฟ เชื่อมต่อกับกรุงเทพมหานคร โดยจังหวัดเชียงใหม่เป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทางรถไฟสายเหนือ และ ทางอากาศ โดยสนามบินเชียงใหม่เป็นสนามบินนานาชาติที่เป็นศูนย์กลางเชื่อมต่อภายในประเทศระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือและภาคอื่น ๆ โดยมีขนาดใหญ่เป็นอันดับสามรองจากสุวรรณภูมิ และดอนเมือง สามารถรองรับเครื่องบินโดยสารขนาดใหญ่ได้

การคมนาคมที่สำคัญในพื้นที่ศึกษานี้คือ ทางถนน โดยในเขตเมืองเชียงใหม่มีโครงข่ายถนน 2 โครงข่ายคือ

2.6.1 โครงข่ายแบบตาราง (Grid Network) โครงข่ายนี้สังเกตได้จาก ลักษณะถนนภายในคูเมือง และย่านศูนย์กลางการค้าและธุรกิจ มีรูปร่างลักษณะเป็นแบบตารางกริด โดยถนนในคูเมืองและย่านศูนย์กลางธุรกิจและการค้าเป็นถนนลาดยาง มีขนาดความกว้างไม่มาก พื้นผิวเรียบ โดยถนนที่แคบนี้ทำให้การจราจรจะติดขัดในบางช่วงเวลา

2.6.2 โครงข่ายแบบวงแหวนและรัศมี (Ring and Radial Network) เป็นถนนรองรับการเข้าออกเมืองเชียงใหม่ โดยถนนวงแหวนเป็นถนนลักษณะวงกลมล้อมรอบเมือง ได้แก่ ถนนมหิดล ถนนชูปเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง ถนนวงแหวนรอบเมืองเชียงใหม่รอบ 2 หรือถนนสมโภช

เชียงใหม่ 700 ปี และถนนวงแหวนรอบนอกเมืองเชียงใหม่ ส่วนถนนรัศมีจะมีลักษณะเหมือนรัศมีที่แผ่ออกจากเมือง เป็นถนนที่เชื่อมต่อกันในพื้นที่หรือกับอำเภออื่น ได้แก่ ถนนสุเทพ ถนนห้วยแก้ว ถนนช้างเผือก-โชตนา ถนนแก้ววรัฐ ถนนเจริญเมือง ถนนเชียงใหม่-ลำพูน และถนนเชียงใหม่-หางดง

โดยถนนในเมืองเชียงใหม่สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

ถนนสายหลัก มีผิวจราจรกว้าง 10 - 12 เมตร โครงข่ายเบาบางมีการพัฒนาตามแนวยาว ปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนคือเฉลี่ย 2,500 – 3,000 คัน ได้แก่ ถนนห้วยแก้ว ถนนสุเทพ ถนนมหิตล ถนนช้างเผือก ถนนโชตนา ถนนเจริญเมือง ถนนแก้ววรัฐ ถนนเชียงใหม่-ลำพูน เป็นต้น

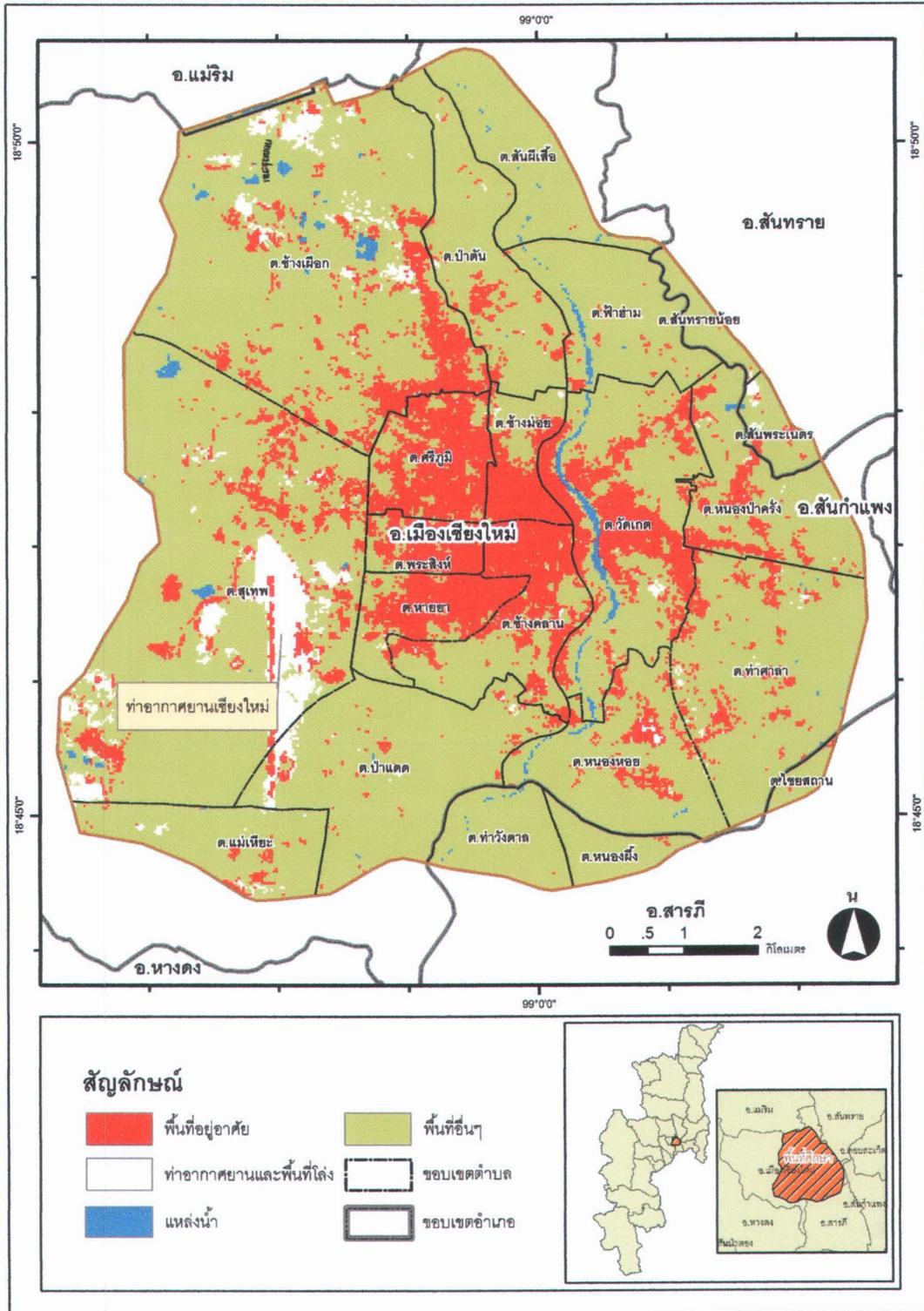
ถนนสายรอง มีผิวจราจรกว้าง 8 – 10 เมตร โครงข่ายหนาแน่นลักษณะตารางกริด ปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนคือเฉลี่ย 2,000 – 2,500 คัน ได้แก่ ถนนหัดเสวี ถนนสามล้าน ถนนมณีนพรัตน์ ถนนมูลเมือง ถนนบุญเรืองฤทธิ์ ถนนราชดำเนิน ถนนราชมรรคา ถนนราชภาคนิย ถนนศรีดอนไชย ถนนช้างคลาน ถนนบำรุงราษฎร์ ถนนเจริญเมือง ถนนนิมมานเหมินท์ ถนนเลียบบ คลองชลประทาน และถนนศิริมั่งคณาจารย์ และเป็นต้น

ถนนสายย่อย มีผิวจราจรกว้าง 6 – 8 เมตร รองรับปริมาณการจราจรจากถนนสายรอง ปริมาณการจราจรเบาบาง ได้แก่ ถนนหายยา ถนนสนามกีฬา ถนนสุริวงส์ ถนนประชาสัมพันธ์ ถนนป่าตัน เป็นต้น

ถนนซอย มีผิวจราจรกว้างน้อยกว่า 6 เมตร โครงข่ายเบาบางลักษณะซับซ้อน ไม่มีแบบแผน ปริมาณการจราจรเบาบาง มีการเข้าถึงลำบาก เนื่องจากความแคบของถนน ได้แก่ ถนนใจแก้ว ถนนสันติรักษ์ ถนนต้นขาม ถนนบ้านพระ และตรอกซอยต่าง ๆ

2.7 การขยายตัวของเมืองเชียงใหม่

เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองที่เจริญเป็นอันดับที่สองรองจากเมืองหลวงกรุงเทพมหานคร ทำให้เมืองเชียงใหม่มีผู้คนอาศัยอยู่มาก และมีการขยายตัวของเมืองเพื่อรองรับกับการเพิ่มขึ้นของประชากร และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งจากการวิเคราะห์การเจริญเติบโตของเมืองเชียงใหม่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศ และภาพถ่ายดาวเทียม ทำให้เห็นถึงการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งช่วงปีแรกที่ทำการวิเคราะห์คือปี พ.ศ. 2528 (รูป 2.2) พบว่าเมืองเชียงใหม่พื้นที่อยู่อาศัยหรือเขตพาณิชยกรรมจะอยู่บริเวณใจกลางเมือง คือ ตำบลช้างม่อย ช้างคลาน ศรีภูมิ พระสิงห์ และหายยา ส่วนบริเวณตำบลอื่นจะเป็นที่อยู่อาศัยหรือพาณิชยกรรมเป็นแนว

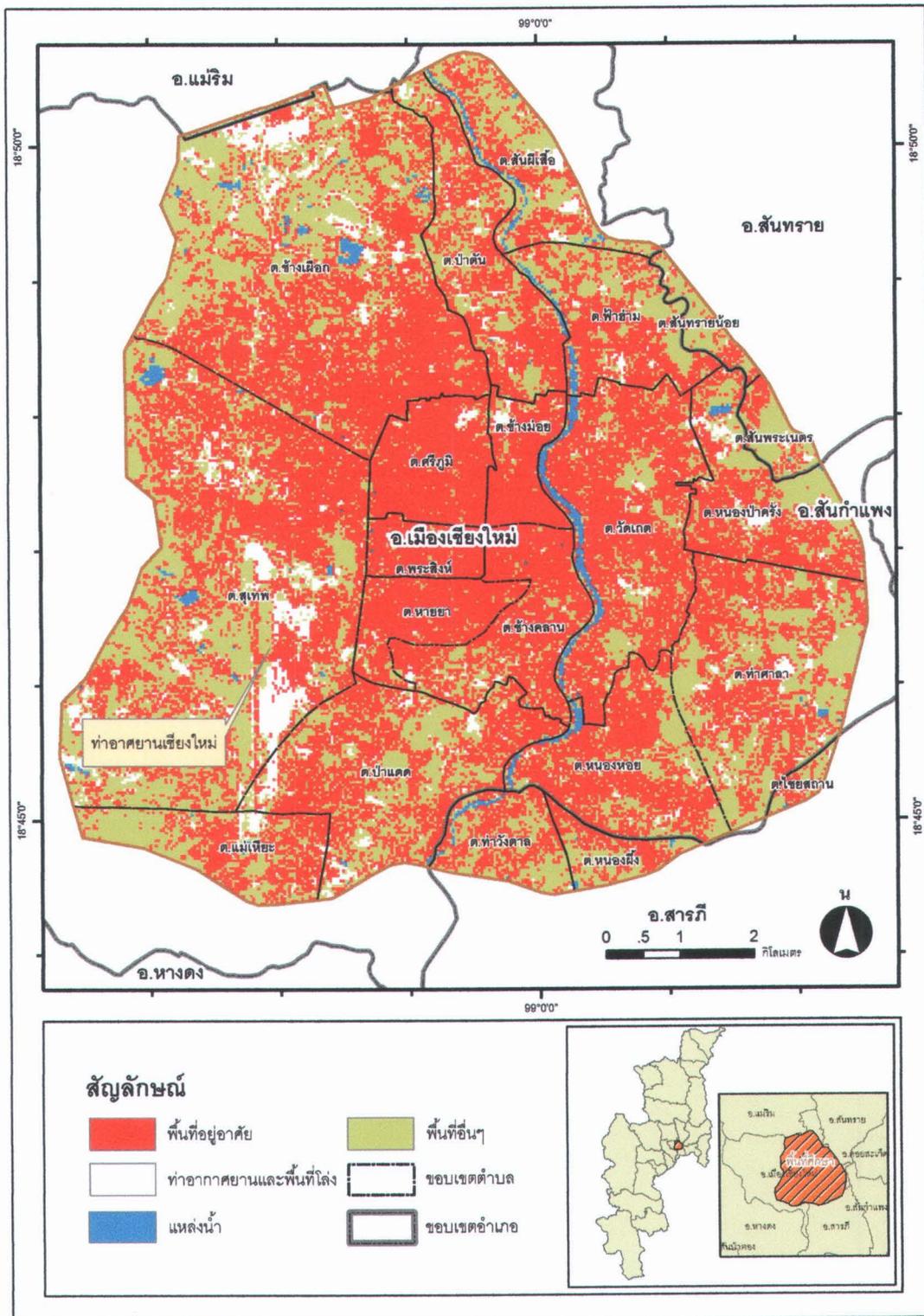

รูป 2.2 การขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2528

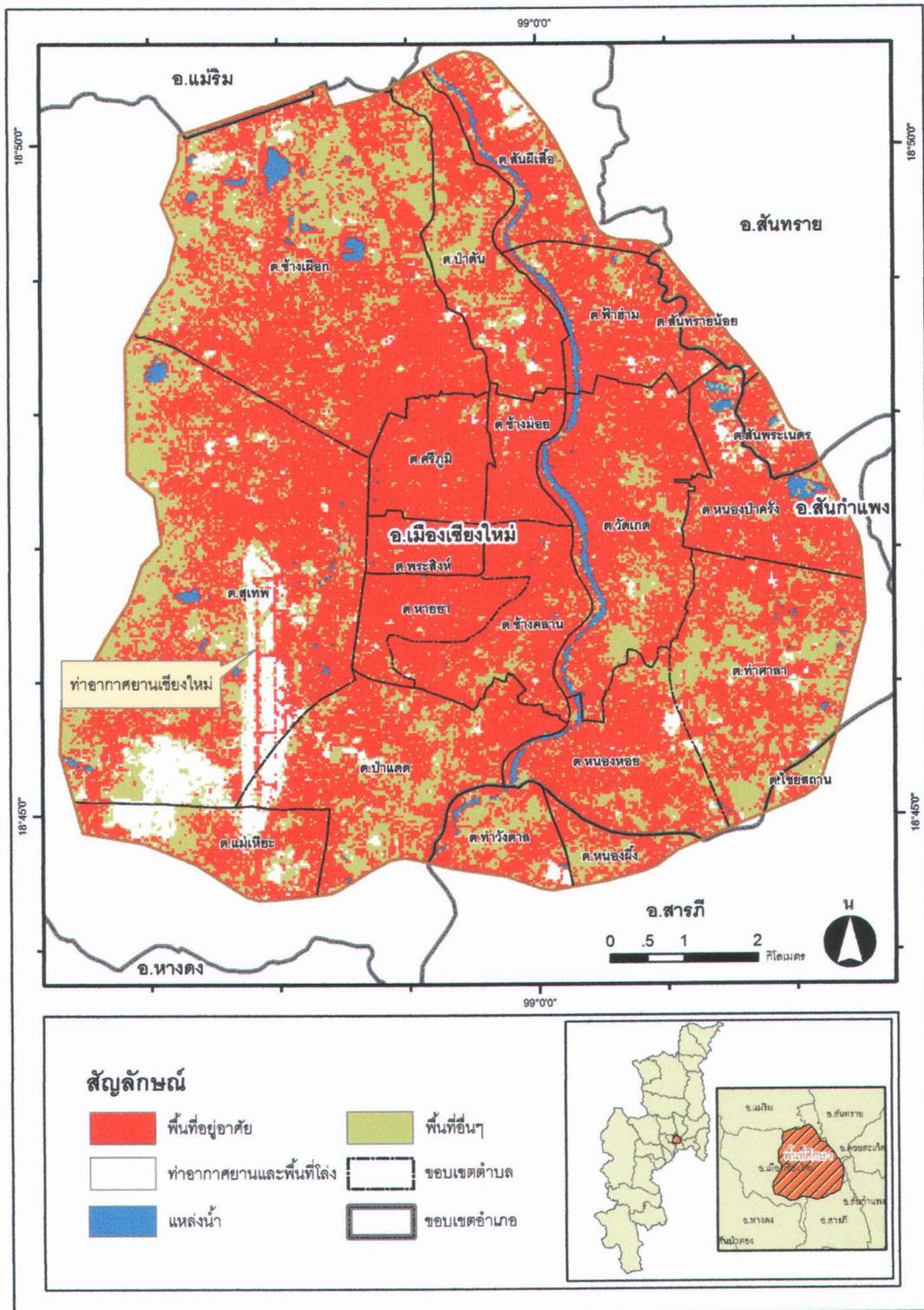
ยาวตามถนนรัศมีที่ออกจากเมือง หรือบริเวณจุดตัดระหว่างถนนเส้นหลัก คือ ตำบลวัดเกต ซ่างเผือก และหนองป่าครั่ง ส่วนบริเวณรอบนอกที่อยู่อาศัยจะอยู่กระจุกตัวกันเป็นกลุ่ม เช่น ตำบลสุเทพ ซ่างเผือก และหนองหอย ส่วนการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ จะพบว่าบริเวณรอบนอกเมืองเชียงใหม่ ส่วนมากจะเป็นพื้นที่การเกษตรทั้งพืชสวน และนาข้าว ส่วนบริเวณที่โล่งที่เห็นเป็นสีขาวขนาดใหญ่บริเวณทิศตะวันตกของเมืองคือ ท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่

ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาวิเคราะห์ต่อมาคือปี พ.ศ. 2537 (รูป 2.3) พบว่าพื้นที่เมืองนั้นขยายตัวมากทั่วทั้งขอบเขตเมืองชั้นใน ซึ่งมีทั้งที่อยู่อาศัย และพาณิชยกรรม จะเห็นได้ว่าบริเวณใจกลางเมืองคือ ตำบลช้างม่วย ซ่างคลาน ศรีภูมิ พระสิงห์ และหายยานั้นได้กลายเป็นที่อยู่อาศัยหมดแล้ว แตกต่างจากในอดีตที่ยังไม่ขยายตัวออกไปทั่วแบบนี้ ในส่วนตำบลอื่น ๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นเมือง คือ ที่อยู่อาศัย และพาณิชยกรรมไปแล้วตามแนวถนนรัศมีที่ออกจากเมือง และตามถนนเส้นหลัก โดยพื้นที่การเกษตรนั้น ได้ลดลงไปมาก เหลือบริเวณรอบนอกเมืองหรือเมืองชั้นนอกเท่านั้น จากการวิเคราะห์ในปีล่าสุดคือ ปีพ.ศ. 2552 (รูป 2.4) เมืองเชียงใหม่ได้ขยายตัวมากขึ้นกว่าเดิม กลายเป็นเมืองเต็มพื้นที่ศึกษา มีการเกษตรเข้ามาปะปนในพื้นที่เล็กน้อย จะเห็นได้ว่าพื้นที่สีแดงซึ่งแสดงความเป็นเมืองนั้นขยายเพิ่มบริเวณรอบนอกเมือง และเขตเมืองชั้นนอก เพราะมีการสร้างถนนวงแหวนรอบเมืองเชียงใหม่ ทำให้มีการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยออกจากใจกลางเมืองที่หนาแน่น ไปยังรอบนอกเมืองจนกลายเป็นชุมชนใหม่ขึ้นมา

เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองใหญ่ เป็นศูนย์กลางของภาคเหนือตอนบนมีการขยายตัวพัฒนาการจากอดีต เนื่องจากประชากรที่เพิ่มมากขึ้นจากอดีต ไม่ว่าจะมาจากการเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติ การย้ายถิ่น หรือการเข้ามาทำงานในเมือง จากเดิมที่เมืองหรือที่อยู่อาศัยนั้นกระจุกตัวกันอยู่บริเวณกลางเมือง เมื่อเวลาผ่านไปมีการขยายตัวไปตามถนนรัศมีที่ออกจากเมืองเชียงใหม่ กลายเป็นชุมชนต่าง ๆ เกิดขึ้น รวมทั้งการแออัดของกิจกรรมต่าง ๆ ภายในเมือง ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายหรือโยกย้ายออกจากศูนย์กลาง ดูได้จากพัฒนาการของเมืองเชียงใหม่ จากที่มีศูนย์กลางธุรกิจอยู่ใจกลางเมืองก็กระจายไปสู่รอบนอก อีกทั้งการย้ายที่อยู่อาศัยออกสู่รอบนอก เพื่อหนีความแออัดหรือหนาแน่นของประชากรในเขตเมือง โดยมีการสร้างถนนวงแหวนรอบเมืองเชียงใหม่รองรับกับการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันนี้เมืองเชียงใหม่มีการขยายตัวในเขตรอบนอกมาก พื้นที่การเกษตรที่เห็นได้จากอดีต ได้มีการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นเมืองหรือที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ เหลือเพียงพื้นที่การเกษตรเพียงเล็กน้อยปะปนอยู่เท่านั้น

รูป 2.3 การขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2537

รูป 2.4 การขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2552

2.8 ลักษณะการใช้ที่ดิน

ลักษณะการใช้ที่ดินในเขตเมืองเชียงใหม่ ประกอบด้วยการใช้ที่ดิน 8 ประเภทดังนี้

2.8.1 การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย เป็นประเภทการใช้ที่ดินที่พบมากที่สุด ในเขตเมืองเชียงใหม่ โดยลักษณะกระจายอยู่ทั่วไปในเขตเมืองเชียงใหม่ และปะปนที่อยู่อาศัยหลายประเภท

2.8.2 การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม เป็นการการใช้ที่ดินที่พบมากรองลงมา โดยจะกระจุกตัวกันอยู่บริเวณย่านธุรกิจการค้ากลางของเมือง ด้านตะวันออกของคูเมือง และพื้นที่รอบ ๆ คูเมือง และจะมีลักษณะกระจายตัวอยู่บนสองฟากถนนสายสำคัญ และจุดตัดระหว่างถนน โดยเฉพาะถนนช้างคลาน ถนนท่าแพ และถนนช้างม่อย

2.8.3 การใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม พบในส่วนน้อย โดยจะปะปนหรือแทรกตัวอยู่กับการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม โดยเฉพาะริมถนนสุขุเปอร์ตไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง ซึ่งเป็นกิจกรรมประเภทโรงงานไม้ โรงน้ำแข็ง เป็นต้น

2.8.4 การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ มีการกระจายตัวอยู่ทั่วทั้งพื้นที่ปะปนกับการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ โดยพบมากในเขตคูเมือง พื้นที่สถาบันราชการขนาดใหญ่ที่พบได้ชัด คือ ด้านเหนือของพื้นที่ศึกษา คือ ศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ด้านตะวันตกของคูเมือง ซึ่งเป็นโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ด้านใต้ของคูเมืองเป็นเขตทหารกองบิน 41 และท่าอากาศยานเชียงใหม่ ด้านตะวันออกของพื้นที่คือเขตทหารค่ายกาวิละ

2.8.5 การใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา พบว่า ในเมืองเชียงใหม่มีสถาบันการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา โดยจะพบอยู่ทั่วไปในพื้นที่ปะปนกับการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ซึ่งพื้นที่สถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ที่พบ คือด้านตะวันตกของเมือง คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.8.6 การใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา พบว่า ในเขตเมืองเชียงใหม่มีสถาบันศาสนาจำนวนมากในพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตเมืองชั้นใน ในเขตคูเมือง เพราะเชียงใหม่เคยเป็นเมืองเก่ามาก่อน ซึ่งมักพบปัญหาการรुक้าเขตโบราณสถานและพื้นที่โดยรอบ เช่น มีการจัดตั้งสถานบันเทิดทูนพื้นที่ของวัด

2.8.7 การใช้ที่ดินประเภทนันทนาการ ภายในเมืองเชียงใหม่พบ สวนสาธารณะเพียงแห่งเดียวคือหนองบวกหาด ส่วนพื้นที่อื่นเป็นเพียงส่วนหย่อมบริเวณริมถนน หรือแม่น้ำเท่านั้น ที่เหลือจะเป็นสนามกีฬาสมโภช 700 ปีทางด้านเหนือ สนามกีฬาเทศบาล และสนามกอล์ฟที่พบในเขตเมืองชั้นนอก

2.8.8 การใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมและที่โล่ง ในเขตเมืองชั้นในส่วนใหญ่จะพบเป็นพื้นที่ขนาดเล็กปะปนกับการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ในเขตเมืองชั้นนอกนั้นจะพบเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่

สำหรับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน พบว่าการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมและที่โล่ง มีการเปลี่ยนแปลงไปมากที่สุด คือมีจำนวนลดลง และเปลี่ยนแปลงไปเป็นที่อยู่อาศัยเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะในส่วนตำบลฟ้าฮ่าม ท่าศาลา หนองป่าครั่ง สุเทพ และตำบลช้างเผือก และมีการเปลี่ยนแปลงเป็นประเภทพาณิชยกรรมบริเวณถนนรัศมีที่มุ่งออกไปยังเมืองชั้นนอกหรือชานเมือง ได้แก่ ถนนเชียงใหม่-หางดง พบแนวโน้มเพิ่มขึ้นของสถาบันการศึกษาในตำบลท่าศาลา ตำบลหนองหอย สำหรับประเภทอุตสาหกรรมและสถาบันราชการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ส่วนนันทนาการและสถาบันศาสนาไม่มีการเปลี่ยนแปลง

2.9 สรุป

ในบทนี้ได้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา โดยได้กล่าวถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ คือที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางประชากร ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม การคมนาคมขนส่ง การขยายตัวของเมือง และการใช้ที่ดิน ซึ่งมีอิทธิพลและมีความสัมพันธ์กับธุรกิจสถานบันเทิง

เมืองเชียงใหม่ในพื้นที่ศึกษารอบกลุ่มพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอสารภี และอำเภอสันทราย แบ่งเป็น 2 เขต คือ เขตเมืองชั้นใน ได้แก่ เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และเขตเมืองชั้นนอก ได้แก่ เขตที่ไม่ใช่เทศบาลนครเชียงใหม่ขนาดพื้นที่ศึกษาทั้งหมด 91 ตารางกิโลเมตร เป็นเขตเมืองชั้นใน 40 ตารางกิโลเมตร และเขตเมืองชั้นนอก 51 ตารางกิโลเมตร โดยลักษณะภูมิประเทศของเมืองเชียงใหม่เป็นที่ราบเชิงเขาลักษณะลาดเอียงจากตะวันตกสู่ตะวันออก มีแม่น้ำปิงไหลผ่านกลางเมืองในแนวเหนือ-ใต้ พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะสมควรต่อการตั้งถิ่นฐาน การขยายตัวของเมือง และการพัฒนาเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนเมือง มีลักษณะภูมิอากาศแบ่งได้เป็น 3 ฤดูกาลคือ ฤดูฝน ฤดูหนาว ฤดูร้อน

ลักษณะประชากรในเมืองเชียงใหม่ นั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปตามการขยายตัวของเมือง ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรในเขตเมืองนั้นมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามการขยายตัวของเมือง แต่จำนวนหรือจากข้อมูลสถิติที่ได้นั้น ไม่ได้เพิ่มขึ้นมาก สาเหตุเป็นเพราะข้อมูลที่ได้นั้นเป็นเพียงข้อมูลของผู้ที่มีทะเบียนราษฎร์อยู่ในพื้นที่เท่านั้น แต่จำนวนประชากรที่มากนั้นมาจากประชากรแฝง จากผู้ที่อยู่ที่อื่นแต่มาทำงานในเมืองเชียงใหม่ และนักศึกษาที่มาเรียนที่เชียงใหม่ ส่วนในเขตเมืองรอบนอกก็จะมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นเพราะการย้ายที่อยู่อาศัยออกจากตัวเมืองไปสู่รอบนอก

ลักษณะทางเศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่ นั้นเติบโตมากเพราะเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจของภาคเหนือตอนบน โดยภาคธุรกิจที่มีการเจริญเติบโตมากที่สุดคือ การบริการและการท่องเที่ยว

เพราะมีการสนับสนุนกับการเป็นเมืองท่องเที่ยว และรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น เห็นได้ว่าการขยายตัวทางภาคเศรษฐกิจของเชียงใหม่ทำให้เกิดความต้องการแรงงานเพิ่มมากขึ้น

ลักษณะทางสังคมส่วนมากของเมืองเชียงใหม่เป็นประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน โดยอาชีพที่สำคัญที่สุดของประชากรในเขตเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ อาชีพด้านบริการและพาณิชย์กรรม ซึ่งรวมกันแล้วมีประมาณร้อยละ 70 ของประชากรทั้งหมด มีบริการสังคมทั้งทางด้านการศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภคและสาธารณูปการแก่ประชาชน

การคมนาคมขนส่งของเมืองเชียงใหม่มีทั้งหมด 3 ทาง คือ รถยนต์ รถไฟ และทางอากาศ การคมนาคมที่สำคัญในพื้นที่ศึกษานี้คือ ทางถนน โดยในเขตเมืองเชียงใหม่มีโครงข่ายถนน 2 โครงข่ายคือ โครงสร้างแบบตาราง และโครงสร้างแบบวงแหวนและรัศมี แบ่งได้ออกเป็น 4 กลุ่มคือ ถนนสายหลัก ถนนสายรอง ถนนสายย่อย และถนนซอย

การขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของภาคเหนือตอนบนมีการขยายตัวพัฒนาการจากอดีต จากเดิมที่เมืองหรือที่อยู่อาศัยนั้นกระจุกตัวกันอยู่บริเวณกลางเมือง และตามถนนรัศมี มีการเคลื่อนย้ายหรือโยกย้ายออกจากศูนย์กลาง มีการย้ายที่อยู่อาศัยออกสู่ออกเพื่อหนีความแออัดหรือหนาแน่นของประชากรในเขตเมือง ในเขตรอบนอกเมืองจากเดิมเป็นพื้นที่การเกษตรแต่เมื่อมีถนนวงแหวนตัดผ่านได้มีการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นเมืองหรือที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก เหลือเพียงพื้นที่การเกษตรเพียงเล็กน้อยปะปนอยู่เท่านั้น